

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

С. Я. Новікаў (г. Мінск, Беларусь)

МАЛАВЯДОМЫЯ СТАРОНКІ ГІСТОРЫІ АРХІТЭКТУРНАЙ ЗАБУДОВЫ МІНСКАГА ІНЯЗА

Фарміраванне сённяшняга архітэктурнага выгляду вучэбных карпусоў Мінскага іняза расцягнулася на некалькі дзесяцігоддзяў і завяршылася толькі ў пачатку гэтага веку. Дзякуючы стратэгічнаму планаванню кіраўніцтва інстытута (ўніверсітэта) і творчай рэалізацыі архітэктурных праектаў, у цэнтры беларускай сталіцы створаны адзін з самых сучасных адукацыйных кампусаў краіны – комплекс будынкаў Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта.

Упершыню даследаванне малавядомых фактаў аб архітэктурнай пабудове вучэбных карпусоў і іншых збудаванняў Мінскага іняза стала магчыма для аўтара гэтых радкоў толькі пасля пошукавай працы ў фондах Беларускага дзяржаўнага архіва навукова-тэхнічнай дакументацыі (БДАНТД), што да гэтага часу спецыяльна не вывучалася [1, с. 220; 2, с. 232; 3, с. 220]. Паводле пастановы № 1686 Савета Міністраў Беларускай ССР ад 26 лістапада 1947 г. «Аб падрыхтоўцы выкладчыкаў замежных моў», Галоўнаму ўпраўленню па аднаўленні горада Мінска аддавалася распараджэнне пачаць работы па падрыхтоўцы да эксплуатацыі з 1 верасня 1948 г. будынка былога Камуністычнага інстытута журналістыкі, які месціўся на рагу вуліц Кірава і Чырвонаармейскай [4, арк. 136]. У сувязі з тым, што выкананне гэтай пастановы не ўдалося забяспечыць, больш таго, ўзнікла рэальная пагроза адтэрміноўкі прынятага вышэй рашэння, Савет Міністраў Беларускай ССР прымае ў ліпені 1948 г. новае ўрадавае рашэнне «Аб мерах, якія забяспечваюць выкананне пастановы Савета Міністраў Саюза ССР № 3485 ад 4 кастрычніка 1947 года “Аб падрыхтоўцы выкладчыкаў замежных моў”» [5, арк. 56–57]. Зыходзячы з яго палажэнняў, беларускі ўрад у рамках саюзнай праграмы адкрыцця 12 інстытутаў замежных моў упершыню прымае рашэнне аб будаўніцтве асобнага вучэбнага корпуса для Мінскага педагагічнага інстытута замежных моў. Пры гэтым пастановай прадугледжвалася, што часова, да завяршэння будаўніцтва, інстытут будзе размяшчацца ў будынку школы № 13 па вул. Пушкіна, 35. Апроч таго, інстытуту для выкарыстання ў якасці інтэрнатаў для студэнтаў перадаваліся будынкі былой дашкольнай педагагічнай вучэльні па вул. Віцебскай, 9, якую часова займаў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, а таксама будынак былой школы № 24 па вул. Энгельса, занятай на той момант Белдзяржпраектам [5, арк. 56].

Першае планавае заданне на праектаванне вучэбнага корпуса па вул. Захарава дырэктар інстытута замежных моў М. Ф. Жаўрыд накіроўвае на імя міністра асветы Беларускай ССР І. М. Ільёшына 7 чэрвеня 1952 г. [6, арк. 18–24]. Заданнем прадугледжвалася архітэктурная распрацоўка будынка з улікам наву-

чання ў ім у адну змену чатырох факультэтаў агульнай колькасцю 1200 чалавек, з якіх: 500 студэнтаў – на факультэце нямецкай мовы, 400 –англійскай, 200 – французскай, і 100 – іспанскай. Наступнай умовай, згаданай у планавым заданні, было ўказанне аб тым, што гэта будзе 4-павярховы будынак, размешчаны па вул. Захарава, у якім планавалася размясціць кафедры: асноў марксізму-ленінізму, педагогікі, псіхалогіі, мовазнаўства, літаратуры, геаграфіі і гісторыі, фізкультуры, а таксама бібліятэку. Апроч таго, факультэты англійскай мовы з 4 аўдыторыямі, двума кабінетамі, двума кафедрамі, кабінетам дэкана і канцылярыяй дэканата; французскай мовы з 4 аўдыторыямі, двума кабінетамі і кафедрай французскай мовы, кабінетам дэкана і канцылярыяй дэканата; факультэта нямецкай мовы з 4 аўдыторыямі, двума кабінетамі і кафедрай нямецкай мовы, кабінетам дэкана і канцылярыяй дэканата; факультэта іспанскай мовы з 3 аўдыторыямі, кабінетам і кафедрай іспанскай мовы. Для дырэктара інстытута, яго намеснікаў (па вучэбнай частцы, завочнаму навучанню, адміністрацыйна-гаспадарчай частцы) і размяшчэння іншых службаў інстытута былі запланаваны 25 памяшканняў плошчай звыш 600 м. кв. [6, арк. 19–23].

У кастрычніку 1952 г. на імя міністра асветы БССР за подпісам выконваючага абавязкі дырэктара інстытута А. А. Сарокіна было накіравана планавае заданне на планіровачную прывязку тыпавога праекта інтэрната на 400 чалавек да Омскага завулка [7, арк. 25]. Заданнем прадугледжвалася распрацоўка генплана з улікам таго, што акрамя інтэрната на 400 чалавек інстытут плануе праектаванне і размяшчэнне будынка вучэбнага корпуса на 1200 студэнтаў і 24-х кватэрнага жыллага дома для супрацоўнікаў ініцыя, а таксама неабходна было прадугледзіць распрацоўку адпаведнай вертыкальнай планіроўкі і добраўпарадкавання прылеглага да будынка зямельнага ўчастка.

Праз 2 гады Беларускі дзяржаўны праектны інстытут («Белдзяржпраект») падрыхтаваў праектнае заданне з архітэктурным апісаннем будынка інстытута замежных моў у г. Мінску [8, арк. 6–17]. Аўтарам першага праекта з’яўляўся архітэктар Г. У. Заборскі, адзін з распрацоўшчыкаў манумента Перамогі на Круглай (Перамогі) плошчы, а таксама планіроўкі і архітэктурнай забудовы гэтага раёна Мінска [9]. З тлумачальнай запіскі да праектнага задання па будынку будучага інстытута вынікала, што на той час на адведзеным участку па Омскім завулку ўжо вялося будаўніцтва інтэрната інстытута, у двары якога былі праектаваны стадыён, валебольная пляцоўка, дарожкі, клубмы і газоны. Праектавалася, што да цэнтральнага ўваходу галоўнага фасада інстытута з боку вул. Захарава будзе весці парадная лесвіца, аформленая скульптурамі Сталіна і Леніна на п’едэсталах, а перад самім будынкам на адлегласці 18 м ад агароджы планавалася пляцоўка для адпачынку студэнтаў інстытута.

Рашэнне ўнутранай прасторы інстытута ў выкананні Г. У. Заборскага фарміравалася з улікам наступнага паверхавога размяшчэння запланаваных памяшканняў: на першым паверсе – адміністрацыя інстытута, памяшканні грамадскіх арганізацый, спартыўная зала і буфет; на другім паверсе – кафедры

педагогікі, псіхалогіі, агульнага мовазнаўства, геаграфіі і гісторыі, французскай мовы. На другім паверсе над спартыўнай залай размяшчалася актавая зала на 512 чалавек з эстрадай і кінабудкай. На трэцім паверсе планавалася размяшчэнне: кафедры асноў марксізму-ленінізму, іспанскай і нямецкай моў, лекцыйныя аўдыторыі на 144 і 221 чалавек, а таксама пакоі для прафесарска-выкладчыцкага складу; на чацвёртым паверсе размяшчалася кафедра англійскай мовы. На цокальным паверсе планавалася размясціць бібліятэчны комплекс. Звонку будынак увенчваўся багата развітым карнізам з мадульёнамі. Да ліку адметнасцяў варта аднесці заказ інстытута на забеспячэнне працоўных памяшканняў мэбляй, сярод якой значыліся 680 дубовых сталоў і 2020 дубовых крэслаў [8, арк. 7].

У маі 1955 г. дырэктар інстытута замежных моў М. Жаўрыд накіроўвае на імя міністра асветы БССР І. М. Ільюшына планавае заданне на прывязку тыпавога праекта Індустрыяльнага тэхнікума на 840 чалавек (франтальнае рашэнне) для вучэбнага корпуса інстытута, у якім хадайнічае аб унясенні ў генплан дадатковага задання, звязанага з неабходнасцю пабудовы 40-кватэрнага жылога дома для супрацоўнікаў ВНУ [10, арк. 11]. Заўважым, што тыпавы праект тэхнікума толькі годам раней быў распрацаваны Маскоўскім дзяржаўным інстытутам па праектаванні вышэйшых навучальных устаноў (ГПРАВУЗ).

Падрыхтоўка «Праекта вертыкальнай планіроўкі і ўпарадкавання тэрыторыі Інстытута замежных моў па вул. Захарава ў г. Мінску» [11, арк. 1] перадавалася ў майстэрню аб'ёмнага праектавання дзяржаўнага праектнага інстытута «Мінгарпраект». Паводле праекта, распрацаванага да канца снежня 1955 г., у пераліку аб'ектаў перспектыўнай забудовы значыліся: асобны вучэбны корпус інстытута па вул. Захарава, корпус інстытута з размяшчэннем актавай і спартыўных залаў на рагу вул. Захарава і Омскага завулка і 32-х кватэрны жылы дом, які планавалася пабудаваць на рагу вул. Захарава і Вайсковага завулка. На ўнутранай тэрыторыі значыліся спартыўныя пляцоўкі баскетболу, валејболу, тэнісу і іншыя службовыя збудаванні. Асновай архітэктурна-канструктарскага задання па праектаванні будынка для інстытута замежных моў у г. Мінску значыўся праект будынка Індустрыяльнага тэхнікума (франтальнае рашэнне) на 840 чалавек [12, арк. 9].

Пасля ўвядзення ў строй 1 верасня 1958 г. вучэбнага корпуса па вул. Захарава кіраўніцтва інстытута ўносіць важныя карэктывы ў генеральны план забудовы тэрыторыі, што знайшло замацаванне ў рашэнні Мінгарвыканкама № 112 ад 16 сакавіка 1961 г. [13, арк. 12–13]. Выканкам Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных прыняў рашэнне аб павелічэнні на 0,32 га зямельнага ўчастка інстытута за кошт тэрыторыі на рагу вул. Захарава і Омскага завулка ў сувязі з яе неасваеннем Мінскім педагагічным інстытутам імя М. Горкага, што дазваляла правесці прыбудову да тарца будынка вучэбнага корпуса па вул. Захарава. Павелічэнне зямельнага ўчастка інстытута, з аднаго боку, а таксама правядзенне вучэбных заняткаў у тры змены ў новым будынку ставілі ў пачатку 1960-х гг. на парадак дня пытанне

аб пераглядзе папярэдняй канцэпцыі і ўнясенні ў генеральны план забудовы істотна важных зменаў, ініцыяваных кіраўніцтвам інстытута на адбудову не аднаго, а двух вучэбных карпусоў, адпаведна на рагу вул. Захарава і Омскім завулку, а таксама вул. Захарава і Вайсковым завулку. Новыя праектныя чарцяжы былі распрацаваны архітэктарам «Мінскпраекта» І. І. Есьманам на аснове праектнага задання, зацверджанага Упраўленнем па справах будаўніцтва і архітэктуры Мінгарвыканкама 23 чэрвеня 1963 г. [14, Арк. 7].

У планавым заданні, накіраваным на імя міністра вышэйшай, сярэдняй спецыяльнай і прафесійнай адукацыі БССР М. В. Дарашэвіча рэктарам інстытута Ф. П. Шмыгавым у пачатку студзеня 1962 г., згадвалася перспектыва навучання ў Мінскім інязе ў сярэдзіне 60-х гг. 2500 студэнтаў толькі на дзённай форме. У гэтай сувязі рэктарат хадатайнічаў аб дазvole на прыбудову вучэбнага корпуса інстытута, у якім неабходна было прадугледзіць: актавую залу на 800 чалавек са сцэнай, бібліятэку, дзве чытальныя залы, у тым ліку для 120 студэнтаў і залу для 50 навуковых работнікаў, а таксама 9 аўдыторый, у тым ліку 5 паточных для агульнай колькасці ад 75 да 150 студэнтаў, 4 аўдыторыі на 50 чалавек, 8 – на 25 студэнтаў, 40 – для груп колькасцю не больш за 15 чалавек, а таксама залу для занятку фізічнай культуры і 3 кабінеты. Пры гэтым у планавым заданні адзначалася пра тое, што інстытут мае намер цалкам захаваць у сваім распараджэнні вучэбны корпус па вул. Захарава [15, арк. 6].

У адпаведнасці з вышэй згаданым рашэннем Мінгарвыканкама дзяржаўны праектны інстытут «Мінгарпраект» распачаў распрацоўку двух новых вучэбных карпусоў і комплексу з актавай і спартыўнай заламі, даручыўшы выконваць праектнае заданне маладому архітэктару І. І. Есьману [16]. Паводле новага генплана, распрацаванага на працягу 1962 г., былі ўнесены змены, якімі замест запланаванага папярэдне 32-х кватэрнага жылога дома прадугледжвалася ўвядзенне новага вучэбнага корпуса [17, арк. 1; 18, арк. 1]. У адпаведнасці з планіровачным рашэннем Мінгарвыканкама на рагу вул. Захарава і Вайсковым завулку ўзводзіўся 6-павярховы будынак з бібліятэкай і кнігасховішчам. На рагу вул. Захарава і Омскім завулку праектаваўся корпус з актавай і спартыўнай заламі [19, арк. 27].

З завяршэннем будаўнічых работ і ўвядзеннем у строй у 1964 г. вучэбнага корпуса на Омскім завулку І. І. Есьман распрацоўвае архітэктурна-будаўнічую дакументацыю на вучэбны корпус па Вайсковым завулку. Як і ва ўведзеным вучэбным корпусе па Омскім завулку 32-гадовы архітэктар шукае новыя рашэнні па спалучэнні з вучэбным корпусам па вул. Захарава шляхам прымыкання да існуючага будынку праз аднапавярховы вестыбюль [20, арк. 6]. Праектная частка была распрацавана з улікам размяшчэння ў корпусе наступных памяшканняў: 36 аўдыторый на 14 чалавек, 4 аўдыторыі на 25 чалавек, 8 аўдыторый на 65 чалавек, 4 аўдыторыі на 104 чалавекі, 1 аўдыторыя на 247 чалавек з паказам кінафільмаў, 6 аўдыторый для індывідуальных заняткаў. Ва ўсіх памяшканнях планаваліся паркетныя палы і шы-

рокія прасторныя вокны [19, арк. 8]. Будаўніцтва корпуса, распачатае ў 1965 г., было праз год паспяхова завершана. Добра папрацавалі студэнты іняза ў час трэцяга працоўнага семестра на будаўніцтва новага вучэбнага корпуса [21, арк. 53].

Паводле генплана, вучэбны корпус па вул. Захарава з будынкамі двух новых вучэбных карпусоў (на рагу вул. Захарава і Вайсковым і Омскім завулкамі) і корпуса са спартыўнай і актавай заламі стварылі комплекс карпусоў і збудаванняў інстытута. Заўважым, што апошні будаўнічы аб'ект на працягу трох гадоў распрацоўваў галоўны архітэктар «Мінскпраекта» І. І. Есьман. Для будучай забудовы архітэктарам было прапанавана зусім іншае планіровачнае рашэнне ў параўнанні з тымі, якія актыўна абмяркоўваліся ў калектыве архітэктараў у пачатку 1960-х гадоў. Паводле тлумачальнай запіскі, комплекс з актавай і спартыўнай заламі размяшчаўся на новым месцы ў двары і прымыкаў да ўжо існуючага вучэбнага корпуса па вул. Захарава. Актавая зала на 800 месцаў мела даўжыню больш чым у 25 м. Усталёўваўся пласцікатны экран памерам 12,4 х 5,3 м, на якім маглі дэманстравацца звычайныя, кашэціраваныя і шырокаэкранныя фільмы [22, арк. 11; 23, арк. 1].

Са слоў архітэктара І. І. Есьмана, унікальнасць пабудовы новых вучэбных карпусоў выявілася ў тым, што ў будаўніцтве грамадзянскіх збудаванняў упершыню былі выкарыстаны прамысловыя напрацоўкі, што стала магчымым дзякуючы рацыяналізатарскай прапанове кіраўніка архітэктурна-канструктарскай майстэрні «Мінскпраекта» архітэктара Н. І. Шпігельмана. У выніку гэтага ўдалося спалучыць перадавыя тэхналогіі, якія на той час выкарыстоўваліся ў прамысловай архітэктуры, значна паскорыць тэрмін ўзвядзення карпусоў грамадзянскага будаўніцтва, надаўшы ім арыгінальны як архітэктурны, так і мастацкі выгляд. Да ліку арыгінальных знаходак архітэктар адносіць таксама канструкцыю акон, вопыт выканання якіх быў запазычаны ў суседняй Літве, што на практыцы прывяло да стварэння акон, якія мелі вугал гарызантальнага паварочвання больш чым на 90 градусаў і не заміналі асвятленню памяшканняў. Не менш арыгінальным на той час было і архітэктурнае рашэнне аб выкарыстанні цаглянай вертыкальнай устаўкі для разбіцця гарызантальных ліній будынка і надання ім асобнага кантрасту праз выкарыстанне чорна-белых будаўнічых матэрыялаў. Гэтыя і іншыя важныя ідэі архітэктара былі пакладзены ў аснову спачатку праектных заданняў, а потым пабудовы двух вучэбных карпусоў інстытута [24].

Работы па вонкавым аздабленні і ўнутранай мадэрнізацыі вучэбных карпусоў і комплексу з актавай і спартыўнай заламі інстытута не спыняліся з моманту іх пабудовы. Так, у пачатку 1980-х гадоў рэктаратам інстытута была ініцыявана распрацоўка архітэктурна-планіровачнага задання на выкананне праекта пераходу паміж вучэбнымі карпусамі па Омскім завулку, а таксама надбудовы пятага паверха на будынак інтэрнату [3, с. 220]. Аднак на той час рэалізаваць задуманае не ўдалося. Новая спроба пабудовы ўстаўкі у форме асобнага будынка была зроблена больш чым праз два дзесяцігоддзі, толькі ў пачатку нулявых гадоў. У лютым 2003 г. рэктарам уні-

версітэта Н. П. Баранавай было зацверджана заданне на праектаванне аб'екта «ўстаўкі паміж карпусамі ўніверсітэта па вул. Румянцава, 10–12» [25]. 6 сакавіка 2003 г. Мінгарвыканкам прыняў рашэнне дазволіць універсітэту правядзенне практна-пошукавых работ па будаўніцтве будынка-ўстаўкі паміж вучэбнымі карпусамі ўніверсітэта [26].

Паводле планавага задання па гэтым аб'екце прадугледжвалася: будаўніцтва двухпавярховага будынка-ўстаўкі з прымыканнем да двух прылеглых вучэбных карпусоў на ўзроўні 2 і 3-га паверхаў, а таксама размяшчэннем некалькіх вучэбных памяшканняў, у тым ліку: чытальнай залы, электроннай і Аўстрыйскай бібліятэкі, а таксама дзвюх вучэбных аўдыторый. Але галоўным у гэтым аб'екце можна лічыць пераходны калідор, дзякуючы якому ўдалося злучыць вучэбныя карпусы і замкнуць усе будынкi ў адзіны кампус вучэбных карпусоў і збудаванняў. Нагадаем, што акт аб прыёмы завяршанага будаўніцтва і ўвядзенні ў эксплуатацыю пераходу і вучэбных аўдыторый быў падпісаны 30 лістапада 2004 г. [27]. Але рэктарат універсітэта ва ўмовах пастаяннага павелічэння агульнай колькасці студэнтаў выношваў новыя планы па пашырэнні вучэбных плошчаў лінгвістычнай установы адукацыі. Пра гэта яскрава сведчыць праект, падрыхтаваны па заданні рэктарата з улікам пабудовы новага корпуса на ўнутранай тэрыторыі ўніверсітэта. І калі рэалізацыя гэтага праекта на гэты момант не стала фактам сучаснай гісторыі, бяспрэчным доказам мэтанакіраванага ўдасканалення аўдыторнага фонду вучэбных карпусоў, комплексу актавай і спартыўнай залаў універсітэта з'яўляецца іх пастаяннае абнаўленне цягам больш чым 15 апошніх гадоў у святле сучасных патрабаванняў.

Такім чынам, дзякуючы стратэгічнаму планаванню кіраўніцтва інстытута (універсітэта) і творчай рэалізацыі праектных заданняў архітэктарамі «Белдзяржпраекта» і «Мінскгарпраекта», у цэнтры беларускай сталіцы створаны адзін з самых сучасных адукацыйных кампусаў краіны – комплекс вучэбных карпусоў і збудаванняў Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта, у будучым – Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта сусветных моў і культур.

ЛІТАРАТУРА

1. *Новікаў, С. Я.* Ля вытокаў стварэння МДЛУ / С. Я. Новікаў // Вестник МГЛУ. Серия 3. – 2012. – 11. – С. 219–223.
2. *Новікаў, С. Я.* «Малая зала» Мінскага іняза / С. Я. Новікаў // Вестник МГЛУ. Серия 3. – 2013. – 12. – С. 230–240.
3. *Новікаў, С. Я.* Кузня лінгвістычных кадраў вышэйшай кваліфікацыі / С. Я. Новікаў // Вестник МГЛУ. Серия 3. – 2014. – 13. – С. 219–227.
4. Постановление № 1686 Совета Министров Белорусской ССР от 26 ноября 1947 г. «О подготовке преподавателей иностранных языков» // НАРБ. – Ф. 7. – Воп. 3. – Спр. 270.

5. О мерах, обеспечивающих выполнение постановления Совета Министров Союза ССР № 3485 от 4 октября 1947 года «О подготовке преподавателей иностранного языка» // НАРБ. – Ф. 42. – Воп. 4. – Спр. 42.
6. Плановое задание на проектирование учебного корпуса педагогического института иностранных языков в г. Минске по ул. Захарова // Беларускі дзяржаўны архіў навукова-тэхнічнай дакументацыі (далее – БДАНТД). – Ф. 3. – Воп. 3. – Спр. 1161.
7. Плановое задание на привязку типового проекта общежития на 400 человек по Омскому переулку в г. Минске // БДАНТД. – Ф. 3. – Воп. 3. – Спр. 1161.
8. Пояснительная записка к проектному заданию по проектированию здания института иностранных языков в г. Минске // БДАНТД. – Ф. 3. – Воп. 3. – Спр. 1161.
9. Заборский Георгий Владимирович [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki>. – Дата доступа: 31.01.2017.
10. Плановое задание на привязку типового проекта Индустриального техникума на 840 человек (фронтальное решение) для учебного корпуса института иностранных языков по ул. Захарова в г. Минске // БДАНТД. – Ф. 10. – Воп. 3. – Спр. 362.
11. Проект вертикальной планировки и благоустройства территории Института иностранных языков по ул. Захарова в г. Минске // БДАНТД. – Ф. 10. – Воп. 2. – Спр. 367.
12. Архитектурно-проектное задание на проектирование здания для педагогического института иностранных языков по ул. Захарова в г. Минске // БДАНТД. – Ф. 10. – Воп. 3. – Спр. 362.
13. Выписка из решения Исполкома Минского городского совета депутатов трудящихся № 112 от 16 марта 1961 г. «О предоставлении земельных участков организациям и предприятиям г. Минска под жилищное и другие виды строительства» // БДАНТД. – Ф. 10. – Воп. 1. – Спр. 470.
14. Проект учебного корпуса института иностранных языков по ул. Захарова в г. Минске. Книга 1. Архитектурно-строительная часть // БДАНТД. – Ф. 10. – Воп. 1. – Спр. 1474.
15. Плановое задание на пристройку учебного корпуса Минского педагогического института иностранных языков // БДАНТД. – Ф. 10. – Воп. 1. – Спр. 1470.
16. Архитектор, дизайнер, изобретатель [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bsa.by/personalii/arhitektor-dizayner-i-izobretatel.html>. – Дата доступа: 02.02.2017.
17. Генплан института иностранных языков от 12.05.1962 г. // БДАНТД. – Ф. 10. – Воп. 1. – Спр. 1469.
18. Генплан института иностранных языков 1962 г. // БДАНТД. – Ф. 10. – Воп. 1. – Спр. 1472.
19. Проектное задание института иностранных языков по ул. Захарова в г. Минске. Генеральный план: планировочное решение. 1962 г. // БДАНТД. – Ф. 10. – Воп. 189. – Спр. 1470.

20. Учебный корпус Минского педагогического института иностранных языков по Войсковому переулку. Рабочие чертежи. Книга I : архитектурно-строительная часть // БДАНТД. – Ф. 10. – Воп. 1. – Спр. 1480.
21. Протоколы партийных собраний: Отчет партбюро Минского государственного педагогического института иностранных языков за период с 16 сентября 1965 г. по 12 октября 1966 г. // НАРБ. – Ф. 1154. – Воп. 2. – Спр. 41.
22. Комплекс актового и спортивного залов института иностранных языков по ул. Захарова. Рабочий проект: Архитектурно-строительная часть. Пояснительная записка. 1968 г. // БДАНТД. – Ф. 10. – Воп. 1. – Спр. 2272.
23. Комплекс актового и спортивного залов института иностранных языков по ул. Захарова. Рабочий проект: Кинотехнология. 1968 г. // БДАНТД. – Ф. 10. – Воп. 1. – Спр. 2276.
24. Інтэрв'ю з архітэктарам І. І. Есьманам 02.02.2017 г. (запіс захоўваецца ў асабістым архіве аўтара).
25. Задание на проектирование объекта «Вставка между корпусами учреждения образования «Минский государственный лингвистический университет» по ул. П. Румянцева от 18 февраля 2003 г. // Бягучы архіў прарэктара ўніверсітэта па адміністрацыйна-гаспадарчай частцы.
26. Выписка из решения Мингорисполкома № 291 от 06.03.2003 г. «О производстве проектно-изыскательских работ организациями и предприятиями г. Минска под жилищное и другие виды строительства» // Бягучы архіў прарэктара ўніверсітэта па адміністрацыйна-гаспадарчай частцы.
27. Акт приемки объекта законченного строительства от 30.11.2004 г. // Бягучы архіў прарэктара ўніверсітэта па адміністрацыйна-гаспадарчай частцы.

О. Е. Рымкевич (г. Минск, Беларусь)

**ТАМАРА СТЕПАНОВНА ГЛУШАК – ОСНОВАТЕЛЬ И РУКОВОДИТЕЛЬ
НАУЧНОЙ ШКОЛЫ ФУНКЦИОНАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНОЙ
ЛИНГВИСТИКИ В БЕЛАРУСИ**

В юбилейный год, год празднования 70-летия университета, все мы, листая незабываемые страницы его многогранной истории, вспоминаем и тех педагогов, наших учителей, благодаря которым закладывался фундамент высоких учебных и научных достижений МГЛУ, тот фундамент, на котором базируются сегодняшние успехи и престиж университета. Поэтому просто замечательно, что сегодня мы собрались за круглым столом, чтобы отдать дань памяти доктору филологических наук, профессору Тамаре Степановне Глушак.

Всю свою долгую трудовую деятельность Тамара Степановна посвятила любимому делу – делу служения науке, создала в Минском государственном педагогическом институте иностранных языков, нынешнем МГЛУ, свою научную школу функционально-коммуникативной лингвистики. Новаторская по своей сути и глубине осмысления концепция всесторонне разрабатывалась